

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра туристичного та готельно-ресторанного бізнесу

Допущено до захисту
Завідувач кафедри
_____ І.В. Давиденко
“ ____ ” _____ 2020 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня бакалавра
зі спеціальності 242 «Туризм»
за освітньою програмою «Туризм»

на тему:

«Шляхи підвищення ефективності функціонування туристичного підприємства (на прикладі ПП «Порто Марітімо»)»

Виконавець

студентка IV курсу факультету ЦЗФН

Усова Юлія Віталіївна

Науковий керівник

викладач

_____
(науковий ступінь, вчене звання)

Єгупова Ірина Миколаївна

_____
(прізвище, ім'я, по батькові) /підпис/

Одеса 2020

АНОТАЦІЯ

Усова Юлія Віталіївна, «Шляхи підвищення ефективності функціонування туристичного підприємства (на прикладі ПП «Порто Марітімо»)»
кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня бакалавра зі спеціальності
242 «Туризм»
за освітньою програмою «Туризм»,
Одеський національний економічний університет, м. Одеса, 2020 рік

У роботі розглядаються науково-теоретичні аспекти ефективності діяльності туристичних підприємств, надана соціально-економічна сутнісна характеристика ефективності діяльності туристичного підприємства, визначені методи оцінки, **фактори та принципи підвищення** ефективності діяльності туристичної фірми.

Проаналізовані основні показники виробничої діяльності туроператора «Порто Марітімо» і його фінансового стану. Представлені результати аналізу ефективності використання виробничих ресурсів ПП «Порто Марітімо», надана оцінка фінансово-економічної діяльності підприємства, виявлені резерви її удосконалення.

За результатами аналізу запропонований комплекс заходів щодо підвищення ефективності діяльності ПП «Порто Марітімо», для підвищення ефективності діяльності підприємства запропоновано впровадження нового туру «Турецький діамант - Стамбул», обґрунтована економічна ефективність його впровадження, що підкріплено необхідними економічними розрахунками.

Ключові слова: *туроператор*, туризм, послуга, ефективність, продуктивність праці, динаміка, зарплатовіддача, обігові кошти, фондівіддача, прибуток, резерви, економічний ефект.

ANNOTATION

Usova Julia Vitaliyivna, «Ways to increase the efficiency of the tourism enterprise (on the example of PE «Porto Maritimo»)»
qualification work for a bachelor's degree in a specialty
242 Tourism
under the educational program «Tourism»,
Odessa National University of Economics, Odessa, 2020

The article deals with the scientific-theoretical aspects of the efficiency of tourism enterprises, provides the socio-economic essential characteristics of the efficiency of tourism enterprises, defines the methods of assessment, factors and principles for improving the efficiency of tourism company.

The main indicators of production activity of the tour operator "Porto Maritimo" and its financial status are analyzed. The results of the analysis of the efficiency of use of production resources of PE "Porto Maritimo" are presented, the estimation of financial and economic activity of the enterprise is given, the reserves of its improvement are revealed.

According to the results of the analysis, a set of measures for improving the efficiency of the activities of Porto Maritimo PE has been proposed, the introduction of a new tour for improving the efficiency of the Turkish Diamond - Istanbul has been proposed, the economic efficiency of its implementation has been substantiated, which is supported by the necessary economic calculations.

Key words: tour operator, tourism, service, efficiency, labor productivity, dynamics, salary, working capital, financial return, profit, reserves, economic effect.

Зміст

ВСТУП ..	3
 РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ТУРИСТИЧНИХ ПІДПРИЄМСТВ	
1.1. Сутнісна характеристика економічної ефективності діяльності туристичного підприємства	6
1.2. Методи оцінки ефективності діяльності туристичних підприємств	14
1.3. Фактори та принципи підвищення ефективності діяльності туристичних підприємств	21
 РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ТУРОПЕРАТОРА «ПОРТО МАРІТІМО»	
2.1. Загальна характеристика туроператора «Порто Марітімо»	25
2.2. Аналіз ефективності використання виробничих ресурсів ПП «Порто Марітімо»	31
2.3. Оцінка фінансово-економічної діяльності туроператора «Порто Марітімо».....	44
 РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ТУРОПЕРАТОРА «ПОРТО МАРІТІМО»	
3.2. Рекомендації щодо підвищення ефективності діяльності ПП «Порто Марітімо»	50
3.3. Впровадження нового туру для підвищення ефективності діяльності «Порто Марітімо»	55
 ВИСНОВКИ ..	 65
Список використаних джерел	67

ВСТУП

Актуальність теми. Задля зміцнення позицій на світовому ринку туристичних послуг Україні варто ретельно підійти до процесів удосконалення функціонування суб'єктів туристичного бізнесу. Протягом останніх років найважливішим питанням є залучення іноземних туристів та збільшення обсягів в'їзного туризму. Для того, аби досягти відчутних зрушень в цій сфері, необхідно максимально об'єднувати зусилля всіх учасників туристичного ринку, оскільки мова йде про створення позитивного туристичного іміджу нашої країни.

Розвиток туристичної індустрії має спиратися на нові механізми господарювання, ефективні організаційно-управлінські структури, економічну свободу виробників туристичного продукту, що в умовах вільної конкуренції забезпечить насичення ринку високоякісними послугами та сприятиме соціально-економічному розвитку країни. У цілому держава гарантує рівність усіх форм власності й економічних можливостей щодо всіх суб'єктів туристичної діяльності.

Проблема визначення економічної ефективності діяльності підприємства пов'язана з визначенням відповідного критерію ефективності і формуванням системи показників. При цьому визначення загальної ефективності діяльності підприємства вимагає врахування багатьох чинників. Саме тому комплексне вирішення проблеми пошуку можливих шляхів підвищення ефективності роботи підприємств є складним, але водночас надзвичайно актуальним завданням.

Таким чином, актуальність випускної роботи визначається необхідністю поглибленого дослідження й аналізу методологічних і методичних підходів до оцінювання ефективності функціонування туристичних підприємств, виявленню їх переваг і недоліків, підвищення ефективності функціонування й посилення займаних позицій.

Метою роботи є проведення аналізу та оцінки ефективності

функціонування туристичних підприємств та визначення найбільш ефективних заходів підвищення економічної ефективності діяльності їх в сучасних умовах.

Об'єктом дослідження є процес функціонування туристичних підприємств, у тому числі туроператора «Порто Марітімо».

Предметом дослідження кваліфікаційної роботи є теоретико-методичні та організаційні аспекти формування резервів підвищення ефективності функціонування туристичних підприємств на прикладі туроператора «Порто Марітімо».

Відповідно до даної мети основними завданнями випускної кваліфікаційної роботи є:

- визначити соціально-економічну сутнісну характеристику економічної ефективності діяльності туристичного підприємства;
- дослідити методи оцінки ефективності діяльності туристичних підприємств;
- визначити фактори та принципи підвищення ефективності діяльності туристичних підприємств;
- надати загальну характеристика туроператора «Порто Марітімо»;
- провести аналіз ефективності використання виробничих ресурсів ПП «Порто Марітімо»
- дати оцінку фінансово-економічній діяльності туроператора «Порто Марітімо»
- розробити практичні рекомендації щодо підвищення ефективності діяльності ПП «Порто Марітімо»;
- визначити економічний ефект від впровадження запропонованих заходів для підвищення ефективності діяльності ПП «Порто Марітімо».

Для виконання даної кваліфікаційної роботи, обґрунтування теоретичних положень і аргументація висновків були використані такі методи дослідження як абстрактно-логічний (теоретичні узагальнення і формулювання висновків), класифікація та агрегування даних, метод порівняння, графічний, економіко-статистичний.

Інформаційну базу склали наукові публікації та монографічні видання вітчизняних і зарубіжних вчених, нормативно-правові документи України, матеріали наукових конференцій різних рівнів, підручники, посібники, Інтернет-ресурси. Для аналізу господарсько-фінансової діяльності ПП «Порто Марітімо» використана форми бухгалтерської звітності №1 «Баланс», №2 «Звіт про фінансові результати» за 2017, 2018, 2019 рр. та форма статистичної звітності ТУР-1 за 2019 р.

У випускній кваліфікаційній роботі для обробки й аналізу інформації застосовувались комп'ютерні програми Microsoft Excel, Microsoft Word.

ВИСНОВКИ

1. У роботі визначена сутнісна характеристика економічної ефективності діяльності туристичного підприємства як стан ринку, або як процес господарювання, або як результативність діяльності.

2. Розглянуті такі методи оцінки ефективності діяльності туристичних підприємств, як застосування туристичних технологій при створенні туристичних послуг або їх комплексу, оцінка ефективності кожного туристичного продукту, оцінка фінансових результатів, що характеризує фінансовий стан підприємства, оцінка ефективності використання інформаційних технологій в туризмі.

3. Визначені зовнішні та внутрішні фактори та принципи підвищення ефективності діяльності туристичних підприємств.

4. Проведений аналіз фінансово-господарської діяльності туроператора «Порто Марітімо» показав, що за 2017-2019 роки фонд оплати праці підприємства збільшувався, як і середня заробітна плата працівників, а продуктивність праці навпаки, знижувалась, тобто збільшення чисельності працівників вплинуло на зменшення продуктивності праці.

5. Відмічене невелике зростання ефективності ОВФ в ПП «Порто Марітімо», протягом всього аналізованого періоду на 1,3 % збільшився рівень фондівіддачі, склавши у звітному 2019 р. 6,98 грн. проти 6,89 грн. у 2017 р., зменшилася фондоємність продукції, склавши в 2019 році 0,142 коп. проти 0,145 коп. у базовому 2017 році.

6. Відзначена позитивні тенденції збільшення рівня фондорентабельності ОВФ та узагальнюючих показників оборотності обігових коштів: коефіцієнт оборотності обігових коштів збільшився на 28,3 %, середня тривалість обороту зменшилась в 2019 р. на 5,8 днів або 3,6% порівняно з 2017 р.

7. Проведений аналіз показав, що незважаючи на політичну та економічну кризу, діяльність ПП «Порто Марітімо» була прибутковою, тобто отримані доходи перевищували витрати і платежі до бюджету. В 2019 р.

прибуток склав 341,9 тис. грн., що на 39,1 тис. грн. або на 13% більше, ніж у 2017 р. Значно зросли також доходи від екскурсійної діяльності з 284,3 тис. грн. в 2017 р. до 365,8 тис. грн. в 2019 р.

Чисельність працівників зросла з 10 до 11, а фонд заробітної плати збільшився на 149,4 тис. грн., що складає 20,2% у процентному відношенні не лише за рахунок збільшення кількості працівників, але і за рахунок підвищення посадових окладів.

Операційні витрати зросли на 3,2%, але позитивним є те, що динаміка зростання доходів випереджала динаміку зростання поточних витрат фірми. На протязі 2017-2019 років чистий прибуток підприємства генерував позитивну динаміку і збільшився на 13%. Рентабельність послуг залишилась майже незмінною, в 2019 році вона склала 7%.

8. Сформульовані рекомендації щодо підвищення ефективності діяльності ПП «Порто Марітімо»: підвищення продуктивності праці персоналу, використання в туризмі сучасних комп'ютерних технологій, виявлення й використання нових ринків збуту послуг, розширення клієнтської бази та асортименту туристичного продукту, розробка нових турів, маршрутів на користь вітчизняних турів, прискорення впровадження результатів НТП у практику діяльності підприємства, підвищення якості і конкурентоспроможності послуг, що надаються.

9. Враховуючи, що відновлення світового круїзного туризму вимагає тривалого часу, з метою покращення туристичного обслуговування громадян України та підвищення ефективності діяльності ПП «Порто Марітімо», розроблено комбінований тур до Турції в Стамбул з використанням морського виду транспорту.

10. Визначено, що розробка та реалізація туру «Турецький діамант - Стамбул» розширить асортимент послуг ПП «Порто-Марітімо», підвищить ефективність його діяльності та приведе до збільшення маржинального прибутку на 452 962 грн. у рік.

Список використаних джерел

1. Економіка туризму: теорія та практика : підручник / М. П. Мальська, М. Й. Рутинський, С. В. Білоус, Н. Л. Мандюк. – К. : «Центр учбової літератури», 2016. – 554 с.
2. Саак А. Э. Маркетинг в социально–культурном сервисе и туризме / А. Э. Саак, Ю. А. Пшеничных. – СПб. : Питер, 2007. – 480 с.
3. Щербаков А. И. Совокупная производительность труда и основы её государственного регулирования / А. И. Щербаков. – М. : РАГС, 2004. – 395 с.
4. Грачева О. Ю. Организация туристического бизнеса: технология создания турпродукта / О. Ю. Грачева, Ю. А. Маркова. – М. : Научный вестник, 2007. – 213 с.
5. Балабанов И. Т. Экономика туризма : учеб. пособие / И. Т. Балабанов, А. И. Балабанов. – М. : Дело, 2003. – 352 с.
6. Место и сущность экономической эффективности туристической деятельности в экономике АР Крым Ячменева В.М., Высочина М.В., Моргунская Е.С. Культура народов Причерноморья. - 2011. - №215. - С.156-159.
7. [Електронний ресурс] - Режим доступу: https://spravochnick.ru/turizm/osobennosti_turistskogo_rynka_kak_oblasti_ekonomicheskikh_otnosheniy/glavnye_kriterii_ekonomicheskoy_effektivnosti_turizma/
8. Покропивний С. Ф. Економіка підприємства. Підручник. К.:КНЕУ, 2001-456с.
9. Балашова Р. І. Розвиток методів оцінки ефективності діяльності туристичних підприємств / Р. І. Балашова // Вісник ДІТБ. – 2008. – № 12. – С. 99-108. – (Серія: Економіка, організація та управління підприємствами туристичної індустрії та туристичної галузі в цілому).
10. Яковлев Ю.П. Контролінг на базі інформаційних технологій. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 318 с.
11. Шаблистая Л. Тенденции убыточности промышленных предприятий и

- обуславлюющие ее факторы // Экономика Украины. – 2006. – №12. – С.44.
12. Балашова Р.И. Методы формирования цены туристической продукции // Вісник ДІТБ. – 2003. – №7. – С.79–85.
  13. Глищенко А.Н., Кизим Н.А., Догадайло Я.В. Экономическая результативность деятельности предприятий: Монография. – Х.: ИД «ИНЖЭК», 2005. – 144 с.
  14. Петровчин Й.М., Кіт А.Ф., Захарчин І.М., Кіндрацька Г.І. Економіка підприємства: Підручник / За заг. ред. Й.М. Петровчина. – 2-ге вид. виправл. – Львів: Магнолія, 2006. – 580 с.
  15. Тищенко А.Н., Кузим Н.А., Догадайло Я.В. Экономическая результативность деятельности предприятий: Монография. – Х.: ИД «ИНГСЭК», 2005. – 114 с.
  16. Боголюбов В. С. Экономика туризма / В. С. Боголюбов, В. П. Орловская. – М. : Академия, 2005. – 192 с.
  17. Палаткин А. С. Оценка экономической эффективности гостиничных услуг / А. С. Палаткин, Т. Е. Гварлиани // Вестник СГУТиКД. – 2011. – № 2. – С. 16.
  18. Суходолов А. П. История, современное состояние и перспектива развития индустрии туризма (в мире, России и Иркутской области) / А. П. Суходолов // Иркутский историко-экономический ежегодник. 2011. — Иркутск : Изд-во БГУЭП, 2011. — С. 85–92.
  19. Слободняк И. А. Методологические основы оценки эффективности деятельности учреждения / И. А. Слободняк, О. А. Преина. — Иркутск : Изд-во БГУЭП, 2014. — 152 с.
  20. Морозова Н. С. Предпринимательство и конкуренция в туризме : монография /Н. С. Морозова, М. А. Морозов. — М. : РосНОУ, 2010. — 136 с.
  21. Рубцова Н. В. Социально-экономическая эффективность туристской деятельности: теория, методология, практика / Н. В. Рубцова. — Иркутск : Изд-во БГУЭП, 2015. — 212 с.
  22. Аминова Р. К. Методические основы оценки и направления повышения эффективности функционирования организаций индустрии туризма :

- автореф. дис. ... канд. экон. наук : 08.00.05 / Р. К. Аминова. — Махачкала, 2009. — 22 с.
23. Морозов М. А. Экономика и предпринимательство в социально-культурном сервисе и туризме / М. А. Морозов. — М. : Академия, 2008. — 288 с.
  24. Подсевалова Е. Н. Методические подходы к определению эффективности предприятий туристической индустрии / Е. Н. Подсевалова // Сервис в России и за рубежом. — 2011. — № 3. — С. 160–168.
  25. Темный Ю. В. Экономика туризма / Ю. В. Темный, Л. Р. Темная. — М. : Инфра-М, 2010. — 448 с.
  26. Barros C. P. Evaluating the efficiency of a small hotel chain with a Malmquist productivity index / C. P. Barros // International Journal of Tourism Research. — 2005. — № 7 (3). — P. 173–184.
  27. Barros C. P. Technical and allocative efficiency in a chain of small hotels / C. P. Barros, M. J. Mascarenhas // International Journal of Hospitality Management. — 2005. — № 24 (3). — P. 415–436.
  28. Экономика туризма : учебник / М. А. Морозов, Н. С. Морозова, Г. А. Карпова, Л. В. Хорева. — М. : Федер. агентство по туризму, 2014. — 320 с.
  28. Чикурова Т. Ю. Социально-экономическая эффективность туристской деятельности в малых и средних городах : автореф. дис. ... канд. экон. наук : 08.00.05 / Т. Ю. Чикурова. — Екатеринбург, 2011. — 25 с.
  29. Федосеева Е. Н. Оценка эффективности предпринимательской деятельности организаций санаторно-курортной сферы : автореф. дис. ... канд. экон. наук : 08.00.05 / Е. Н. Федосеева. — СПб., 2010. — 26 с.
  30. Рубцова Н. В. Эффективность сервисной деятельности / Н. В. Рубцова. — Иркутск : Изд-во БГУЭП, 2011. — 173 с.
  31. Марков Д. Н. Экономическая оценка туристской деятельности на региональном уровне : автореф. дис. ... канд. экон. наук : 08.00.05 / Д. Н. Марков. — Владивосток, 2013. — 24 с.
  32. Новиков Д. Инновационная логистика в туризме / Д. Новиков, М. Кричмарь // РИСК: ресурсы, информация, снабжение, конкуренция. — 2006. — № 3.

— С. 30–31.

33. Морозов М. А. Формирование системы показателей для оценки эффективности деятельности регионов в сфере туризма / М. А. Морозов, Н. С. Морозова // *Sochi Journal of Economy*. — 2015. — № 2 (35). — С. 105–115.
34. Балабанова Л.В. Управління персоналом. Підручник. / Л.В. Балабанова, О.В. Сардак – К.: ЦУЧ, 2011 – 468 с.
35. Виноградський М.Д. Управління персоналом. 2-ге видання. Навч. посіб. / М.Д. Виноградський, А.М. Виноградська, О.М. Шнакова – К.:ЦУЛ, 2009. – 502 с.
36. Данюк В.М. Менеджмент персоналу: Навчальний посібник. Вид. 2-ге, без змін. / В.М. Петюх, С.О. Цимбалюк – К.: КНЕУ, 2011. – 398с.
37. Хумарова Н.І. Методологічні засади державного розпорядження рекреаційно-туристичними ресурсами в Україні Економічні інновації: збірник наукових праць. – Одеса: ІПРЕЕД НАН України, 2017. – Вип. 64. – с. 314-319.
38. Хумарова Н.І. Голікова О.С. Розвиток туристичної галузі в контексті реалізації міжнародних проектів Економічні інновації: збірник наукових праць. – Одеса: ІПРЕЕД НАН України, 2015. - Випуск 60. – Т. 3.